

תשורה

משמחת נישואין
של
אברהם חיים ודבורה לאה שיחיו
זילבר

ה' כסלו ה' תהא שנת חיים נצחיים

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

חיי פיפורים ועובדות מכייק אדייש מהימ

1

א' הת' הכניס פעם לכ"ק אד"ש מה"מ פתק שחבירו כתב בשבילו, ואמר לו הרבי שבפעם הבאה יכתוב בעצמו כי קוראים גם בין השורות.

2

כ"ק אד"ש מה"מ אמר פעם לתמים א' ביחידות: "איך בין אלעמאל פריילאך אבער קיינמאל ניט צופרידן" [= "אני תמיד שמח אבל לעולם לא שבע רצון"].

3

שליח נכנס פעם לכ"ק אד"ש מה"מ ליחידות בשנים הראשונות עם כל משפחתו חוץ מבת אחת שלא הביאה מפני הקור, ושאל כ"ק אד"ש "אוואו איז מיין קינד?".

4

כ"ק אד"ש מה"מ שאל פעם שליח באחת ממדינות אירופה האם כשנוסע במטוס הוא מזמין אוכל כשר ואמר שלא מזמין כי הוא בין כך אינו אוכל, ואמר לו הרבי שצריך להזמין כי א' הספקים של האוכל הכשר יראו שיש ביקוש גדול יותר לאוכל כשר. ב' שעייז שיהי' אצלו אוכל כשר יוכל לזכות עוד יהודי באכילת כשר.

5

הרש"ג אמר פעם על כ"ק אד"ש מה"מ שאצלו אין כזה מושג של עבר. כל יום הוא פותח דף חדש.

6

כ"ק אד"ש מה"מ אמר פעם לרב מקנדה שכשהבחורים נוסעים למרכז שליחות יותר ממה שהם עושים בשביל אחרים הם עושים בשביל עצמם.

7

תמים נכנס פעם לכ"ק אד"ש מה"מ ליחידות והתלונן שאינו יכול ללמוד כי אין לו חברותא ואמר לו כ"ק אד"ש מה"מ איך האב אויך געלערנט אן א חברותא [= גם אני למדתי ללא חברותא].

8

כשכ"ק אד"ש מה"מ הגיע לארה"ב קבע את המזוזה מיד ביום הראשון בהכנסו לדירתו ואמר שאע"פ שבד"כ לא חייבים עד ל' יום אבל בא"י צריכים לקבוע מיד והוא נמצא אצל הרבי ולכך הוא שם מיד.

9

אחד מגדולי התורה בא"י ביקר ביחידות אצל כ"ק אד"ש מה"מ בתשל"ט ושאל את כ"ק אד"ש מה"מ מה הרעש נגד החזרת שטחים הלא לאו דוקא שזה אפ"ל חלק מא"י, וא"ל כ"ק אד"ש מה"מ, שיכול להיות שבעוד חמש עשרה שנה תקום ממשלה שתוצה להחזיר שטחים מתוך א"י עצמה מה תאמרו אז.

10

תמים אחד שהי' אמור לנסוע בשליחות כ"ק אד"ש מה"מ לאחת הישיבות כתב לכ"ק אד"ש מה"מ שאינו מרגיש מוכן לנסוע אבל אם כ"ק אד"ש רוצה שישע בטח יסע אבל הוא צריך הדרכה וכתב לו כ"ק אד"ש מה"מ תשובה ובין הדברים סימן חץ למלה הדרכה וכתב לימוד דא"ת בחיות.

11

כ”ק אד”ש מה”מ אמר לאברך א’ שנסע לשליחות שלא רק בעת שלומד ומתפלל צריך ליזהר בהנהגתו אלא גם כשאוכל עם ב”ב וישן וכו’ מכיון שהי’ יכול לעשות את זה במקום פלוני ועשה את זה במקום פלוני הרי”ז נחשב כשליחות.

12

פעם במנין כ”ק אד”ש מה”מ בירך מישהו הגומל ואח”כ כיבדו מישהו אחר בהגבהה, והורה כ”ק אד”ש מה”מ שיגש הנ”ל שבירך הגומל.

13

מענה כ”ק אד”ש מה”מ לאחד השלוחים במדינות ארה”ב ”לפלא אז מ’רעדט און מ’רעדט [=שמדברים ומדברים] וכשמגיע לפועל כ”א חושב שהכוונה למישהו אחר וכמ”פ הובא הוראת רבותינו נשיאנו ”טראכט גוט וועט זיין גוט” שהכוונה שהשמחה פועל בזה, ובהיפך מזה, ממציא מחשבות באופן הפכי, ולמרות שנמצאים בחודש אדר שנצטוונו להרבות בשמחה, שרוי בעצבות עיין בתניא... (חסרה כאן תיבה) מסיימים בדבר מלכות ”טראכט גוט וועט זיין גוט” (הלשון כמעט מדויק).”

14

תמים פעם שאל אצל כ”ק אד”ש מה”מ ביחידות עצות על מחשבות זרות וענה לו כ”ק אד”ש מה”מ שיתפלל מתוך סידור עם תרגום אנגלי ויתקע מחשבתו בזה.

15

פעם קרא כ”ק אד”ש מה”מ לא’ מהרבנים בניו יורק וביקש ממנו ליכנס ליחידות וקבע זמן לשתיים עשרה או אחד בלילה ולפועל נכנס ב ב-10:3 וכשנכנס התחיל לדבר עם הרבי בלימוד ואמר לו הרבי: צען נאך דריי ביינאכט [=בשעה שלש ועשרה בלילה] (או ”אין דער פריי”) קראתי לכם כדי לדבר בלימוד? וביקש ממנו כ”ק אד”ש שישתדל לסדר שלום בית בין זוג מסוים ואח”כ אמר הרי אני הייתי מסדר קידושין אצלם ואיני רוצה שזה יהי’ ברכה לבטלה.

16

לפני הנשיאות הי’ כ”ק אד”ש נכנס הרבה לחנות מסוימת באיסט סייד כדי לקנות ספרים וביררו אצל בעל החנות מה כ”ק אד”ש מה”מ מחפש ואמר נגלה הלכה וקבלה.

17

אחרי תש”י שאל מישהו את כ”ק אד”ש מה”מ מה לעשות כדי לראות את כ”ק אדמו”ר הריי”צ בחלום וא”ל כ”ק אד”ש מה”מ עס ווענדט זיך אויב מגייט שלאפן בכרס מלאה [=תלוי אם הולכים לישון בכרס מלאה] או עם ק”ש שעל המטה.

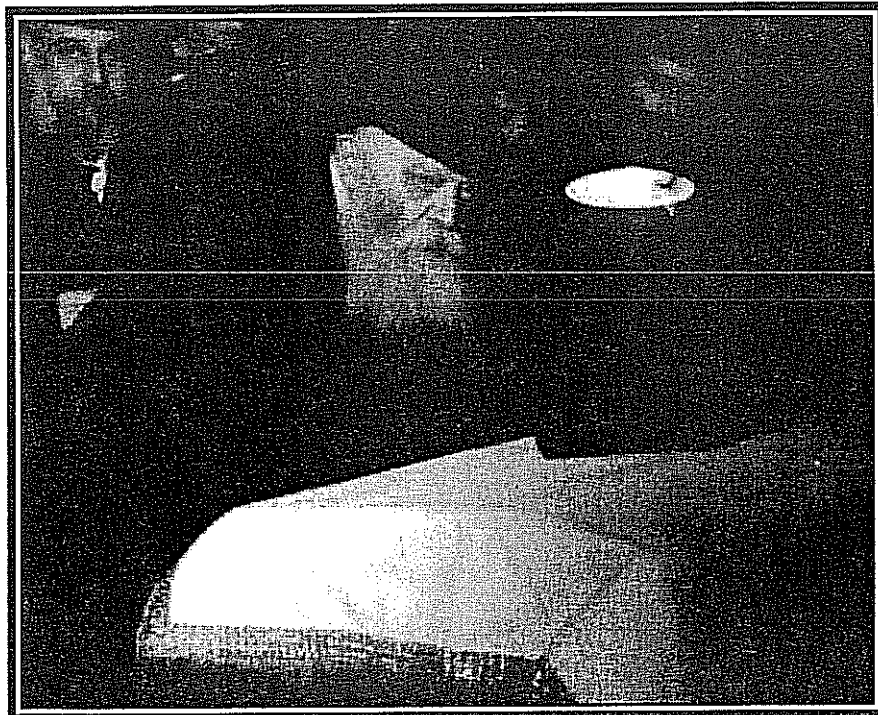
18

הי’ תמים אחד שהי’ כבר מבוגר ורצה לבקש ברכה לשידוך מכ”ק אד”ש מה”מ בחלוקת לעקאת ולא הי’ נעים לו לבקש בפני כולם ולכן ביקש ברכה על ”קריעת ים סוף” וכ”ק אד”ש אמר לו מיד ”כקריעת ים סוף”.

קונטרס בענין קידוש לבנה

- דיני ומנהגי קידוש לבנה, עם מקורות ופיעמים
- מנהגי כ"ק אד"ש מה"מ בקידוש לבנה
- לקט משיחות כ"ק אד"ש מה"מ אודות קידוש לבנה
- הוספה: התייחסות הרבי לנחיתה הראשונה על הירח
- בקשת הגאולה בקידוש לבנה (לקט מריא"פ שי')
- איזה סיפורי חב"ד אודות קידוש לבנה

ליקוט דיני ומנהגי קידוש לבנה

על פי פסקי וכתבי רבותינו נשיאינו ותלמידיהם

מתוך ספר "דיני ומנהגי ראש חודש" לחרב חיים ש"י ראפאפארט, קה"ת תשי"ג

הערה: מסיבות טכניות לא מופיעים בזה ההערות, הכוללות גם פרטי הלכות ומנהגים נוספים, ולשלימות הענין מומלץ לעיין במקור הדברים.

א. הרואה לבנה בחידושה, מברך "אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק זמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם וכו'" וכל המברך על החודש בזמנו כאילו הקביל פני שכינה.

ב. הכל חייבין לקדש את הלבנה בכל חודש, ואפילו סומא שאינו יכול לראות הלבנה, מברך, כי ברכה זו על בריאת עולמו וחידושו היא ודומה לברכת יוצר המאורות שגם סומא יכול לברך.

ג. קטן משהגיע לחינוך מחנכין אותו במצות קידוש לבנה, וגיל החינוך במ"ע (בין במ"ע של תורה בין בשל ד"ס) הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו לפי ענינו.

ד. נשים (ועבדים) פטורים מקידוש לבנה דהיא מצות עשה מד"ס שהזמן גרמא, שהרי אין מקדשין אלא בחצי הראשון של החודש.

ה. ועוד טעם לדבר מפני שפגם הלבנה גרמה האשה הראשונה דהיינו חטא חוה ומפני טעם זה נהגו שהנשים אין מקדשין הלבנה אף שנוהגין לקיים שאר מצות עשה דאורייתא ודרבנן כגון תקיעת שופר ונטילת לולב (בין ביום ראשון דחג הסוכות בין בשאר ימי החג שאינה אלא מצוה מדרבנן) וכיו"ב ומברכות עליהן, מטעם שנתבאר באור"ח סי"ז, מ"מ נוהגין שלא לקדש הלבנה מפני הטעם השני הנ"ל.

ו. זמן המצוה הוא בתחלת החודש ("בחידושה"), מעת שנהנין מאור הלבנה בטוב, שזהו אחר ג' ימים (מעת לעת) מזמן מולד הלבנה, אבל על פי הקבלה אין לקדש הלבנה עד אחר ז' ימים מהמולד. ובחורף במקומות שעל פי רוב השמים מכוסים בעננים מקדשין אחר ג' מעל"ע.

ז. אין מקדשין את הלבנה אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת, וזריחתה ניכרת על גבי קרקע.

ח. אין מקדשין את הלבנה אחר חצי החודש דהיינו חצי כ"ט יום, י"ב שעות ותשצ"ג חלקים משעת המולד, דאז אין הלבנה בחידושה.

ט. ויש לקדש הלבנה בבגדים חשובים ונאים. ולכתחילה אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים (וגם מפני שהציבור מקובצין וברוב עם הדרת מלך. וכשמקדשין הלבנה במוצאי שבת תהי' הצלחה באותו חודש. ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא קודם י' בחודש אז ממתנין עד מוצ"ש, אבל אם היא אח"כ (באופן שלא ישארו עוד ה' לילות עד חצי כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים מהמולד) אין ממתנין עד מוצאי שבת שמא יהיו חמשה לילות עננים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן.

י. כשמקדשין הלבנה במוצאי שבת, מבדילין קודם בבית הכנסת ואח"כ מקדשין הלבנה.

יא. אין מקדשין את הלבנה בלילי שבת ויו"ט דכשם שיש תחומין למטה כך יש תחומין למעלה ואין להקביל פני השכינה בשבת ויו"ט, ועוד דקידוש לבנה הוא שמחה כקבלת פני השכינה ואין מערבין שמחה בשמחה.

יב. אם לא נראית הלבנה עד לילה האחרונה (לפני המולד) וחל בשבת או ביום טוב מותר לקדש את הלבנה בשבת ויו"ט מאחר דאי אפשר לקדשה אח"כ, אבל בענין אחר אין להקל מאחר שיש הרבה טעמים ע"פ הסוד שלא לקדש את הלבנה בשבת ויו"ט.

יג. אין מקדשין את הלבנה (בחודש אב) קודם תשעה באב מפני שרויין באבילות על חורבן ביהמ"ק ולא (בחודש תשרי) קודם יוה"כ"פ דאז שרויים בצער על מחילת עוונות, ולא במוצאי תענית דגם אז מצטער ואינו מבושם אבל מקדשין אותה במוצאי יום הכיפורים דאז שרויים בשמחה והוא קצת יום טוב (אך מבדילים מקודם), ובמוצאי תשעה באב אע"פ שהוא תענית מקדשין כי במוצאי תשעה באב נולד בן דוד ומבשרים ללבנה ולישראל שעתידים להתחדש, אלא שצריך ליזהר (במוצאי תשעה באב) שלא לברך בלא מנעל.

יד. יחיד המתענה יקדש עם הציבור (אם לא ימצא ציבור אח"כ) משום דברוב עם הדרת מלך ואפי' ציבור המתענין אם יראו שיעבור הזמן (וכגון בתענית אסתר שבי"ג אדר), יקדשו בליל התענית.

טו. צריך שלא יהי' מסך מבדיל בינו לבין הלבנה אלא אם כן הוא דבר זך שהלבנה נראית ממנו שיוכל להכיר דברים הנכרים לאור הלבנה (וליהנות מאורה) והוא הדין אם נתכסה בעבים, אבל אם נתכסה בעב דק וקלוש, מברך.

טז. ואם התחיל לברך ונתכסה, גומר הברכה. אך אם יודע שיתכסה תיכף, כגון עננים מתקרבים לכסות הלבנה, ומשער שתתכסה באמצע. ברכתו, לא יתחיל לברך.

יז. אבל בז' ימי אבלו לא יקדש את הלבנה, אבל אם לא ישלים אבילותו עד י' בחודש לא ימתין עד ליל י"א, ויקדש בימי אבלו. ויכול לצאת לחוץ לקדש אבל לא יאמר שלום עליכם מפני שאבל אסור בשאילת שלום.

יח. אין מקדשין הלבנה תחת הגג כדי שלא יאהיל עליו שום טומאה, ועוד טעם שיוצאין לרחוב כדרך אדם שיוצא לקראת המלך, מ"מ אם יש לו איזה מיחוש או סיבה אחרת מקדש תחת הגג.

יט. כשהמבואות מטונפות מוטב לקדש בבית, שכל ענין שהוא מדברי הקודש אסור לאמרה במקום הטינופת דהיינו במקום שיש בו צואה או מי רגלים. ואפילו לאמרו בלשון חול אסור במבואות אלו.

כ. באם אפשר יש לקדש את הלבנה בציבור משום ברוב עם הדרך מלך.

כא. מקדשין הלבנה מתוך הסידור (והנשואים) בחגירת אבנט ומברך בעמידה מפני כבוד השכינה (ראה לעיל ס"א).

כב. אין מברכין שהחיינו על קידוש לבנה.

כג. מצוה מן המובחר לברך בלשון הקודש דוקא אבל במקום צורך יכול לברך בכל לשון.

כד. וקודם הברכה יאמר: הללו' הללו את ה' וגו', יאשר רגליו ויביט בלבנה פעם אחת קודם הברכה, וכשיתחיל לברך לא יראה בה כלל.

כה. אחר הברכה ידלג שלשה דילוגים ויאמר ברוך עושך כו' עד אימתה עליהם תפול. וככה יעשה ג"פ ידלג ג' דילוגים ואומר מברוך עושך וכו' עד . . תפול.

כו. ואומרים דוד מלך ישראל חי וקים - ג"פ. ואומר לחבירו שלום עליכם וחבירו משיב עליכם שלום - ג"פ. ואומרים ג"פ סימן טוב ומזל טוב כו'. ואח"כ קול דודי גו', שיר למעלות אשא עיני, הללו א-ל בקדשו, תנא דבי ר'

ישמעאל, למנצח בנגינות, עלינו, קדיש יתום. וינעד שולי טלית קטן ונוהגים לברך איש לחבירו בברכת "חודש טוב".

כז. תפלת ערבית וקריאת שמע קודמין למצות קידוש לבנה דערבית וק"ש תדירים וכל התדיר מחבירו קודם את חבירו וגם קריאת שמע היא מ"ע של תורה, אבל אם יש לחוש שעיי"ז יפסיד מצות קידוש לבנה לגמרי (כגון בקרוב לחצי החודש ויש חשש כיסוי עננים), מקדשין הלבנה תחילה דכשהמצוה שאינה תדירה מצוה עוברת והתדירה אינה עוברת, פשיטא דחייב לקיים שתיהן ואין מצות הקדמת התדיר דוחה את שאינו תדיר לגמרי.

כח. קיום מצות קידוש לבנה ה"ה סגולה להנצל ממיתה ושלא יהי' לו כאב שינים ואע"פ שכל המצוות צריך לקיימם מפני שהם ציווי ה', בקבלת עול מלכות שמים, מ"מ כאשר אדם זקוק לאיזה ענין במיוחד מחפש הוא ומשתדל ומהדר הוא ביותר באותה המצוה שיש בה סגולה זו הזקוקה לו.

איזה סיפורי חב"ד אודות קידוש לבנה

כל ימי שבתו של רבנו הזקן במבצר הפטרופבלי, היו וועדות מיוחדות אוספות ומעבדות את חומר המלשינות נגד רבינו הזקן, ואחר כך חקרוהו ודרשוהו. החקירות והדרישות התקיימו לא במבצר, אלא ב"טאינע סאוועט" (המועצה החשאית) וכל פעם היו מובלים אותו מן המבצר את ה"טאינע סאוועט" לשם חקירה ודרישה. נהר הניבה מפסיק בדרך שבין המבצר ל"טאינע סאוועט", והיה פקיד מיוחד מעביר אותו בסירה את הניבה.

כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע סיפר:

פעם, בנסעם בסירה, רצה רבנו הזקן לקדש את הלבנה, ובקש את הפקיד להעמיד את הסירה. הפקיד מיאן, ויאמר לו רבנו הזקן:

– אם אחפוץ, אוכל בעצמי לעכב את הסירה מהילוכה. ולאחר שהפקיד עדיין סירב, עמדה פתאום הסירה מאליה. הרבי אמר אז את המזמור "הללו את ה' מן השמים" (שאומרים בשעת קידוש לבנה לפני הברכה) אך את הברכה עצמה לא אמר, והסירה זזה ממקומה כשרבנו הזקן בקש שוב את הפקיד לעכב את הסירה, שאלו הפקיד: מה תתן לי עבור זה? ונתן לו רבנו הזקן ברכה, כתובה בפתק, בעצם כתב יד קדשו. ואז העמיד הפקיד את הסירה ורבנו הזקן קידש את הלבנה.

אותו פקיד עלה אחר כך לגדולה והאריך ימים בעושר וכבוד. הפתקא של רבנו הזקן היתה משובצת אצלו במסגרת של זכוכית עבה ומקושטת בזהב והיה מוקירה ומעריצה מאד. החסיד המפורסם רב דוב זאב מיקטרניוסלב, ראה אותה פתקא אצל בנו של אותו פקיד וקרא את הכתוב בה.

בספרו סיפור זה, הוסיף כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע שבילדותו התפלא, מכיון שרבנו הזקן כבר העמיד בעצמו את הסירה, מדוע לא אמר גם את הברכה, ולא היה צריך להיזקק לטובתו של הגוי? אך כשהתבגר והעמיק בחסידות הבין שזהו ענין גדול בעבודה, ושכך מוכרח היה רבנו הזקן לעשות, כי מצוה צריכים לקיים דוקא כשהיא מלובשת בדרכי הטבע ולא על ידי נסים שלמעלה מן הטבע.

ברם – סיים – כללות הענין שכתב יד קדשו של רבנו הזקן ימצא אצל גוי, היא אחת מפליאות תמים דעים יתברך ויתעלה (ספר התולדות אדה"ז ח"ג ע' 683 מלקו"ד ח"ד ע' תשנב, ב ואילך).

ובשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א ש"פ ויק"פ ה'תשמ"ה (נדפס בס' התוועדויות כ"ק אדמו"ר שליט"א ה'תשמ"ה ח"ג ע' 1534) הוסיף שהטעם שהוצרך אדה"ז שהפקיד יעמיד הספינה הי' כדי שיוכל לקדש את הלבנה בעמידה ("הלכך נימרניהו מעומד"). ובקונטרס משיחת ש"פ מקץ ה'תש"נ הערה 24 הוסיף "כדי שיוכל לברך בישוב הדעת. – ובמכ"ש וק"ו מההילוך בעגלה ביבשה, כי ההילוך בספינה הוא גם סכנה, שלכן יורדי הים כשעלו ליבשה חייבים להודות". ע"ש.

וראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 80 ואילך שמבאר בארוכה (על יסוד דברי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הנ"ל) דזה שצריכים להשתדל שקיום המצות ואפי' ההכנה לקיום המצות (כבסיפור הנ"ל – העמדת הספינה) צ"ל ע"פ דרך הטבע הוא מכיון שהמצות צריכות לפעול זיכוך ולהמשיך קדושה בדברים הגשמיים שבעולם הטבעי ולכן צריכות להעשות ע"פ טבע כדי שטבע העולם (לא יתבטל, אלא) יזדכך, ולכן אפי' ההכנה למצוה צריכה להיות ע"פ טבע, ואין הכוונה בזה שצריכים לחפש מניעות ועיכובים ("זוכן שוועריקייטן") אלא שאי"צ לבטל הקשיים שישנם ע"פ טבע ע"י דרכים שהם למעלה מן הטבע שלא יהי' "בריקנייא ובמגנא" אלא "לאשתדלא בי' כדקא יאות כפום חילי" (זח"ב קכח, א). ע"ש בארוכה. וראה לקו"ש בא ה'תשמ"ט ס"ג. שם ס"ז שיחת ש"פ מקץ הנ"ל ס"ג ובהערות לשם.

(מתוך ספר "דיני ומנהגי ראש חודש" הנ"ל).

* * *

הרה"צ ר' הלל מפאריטש הי' זהיר ביותר במצות קידוש לבנה כשלא נראה הלבנה, הי' 'הופך עולמות'. פעם הי' בליובאוויטש בלילה האחרון שאפשר לקדש את הלבנה, ולא נראתה. נתן פדיון לרבינו ה'צמח צדק' שתיראה הלבנה, והבטיח לו הרבי, ולא הי' קץ לשמחתו. כמה פעמים במשך אותו הלילה באו להגיד לו לר' הלל כי יצאה הלבנה, אולם ר' הלל ראה את הלבנה ולא בירך, כי לא היתה בהירה דייה, ואמר שהרבי הבטיח שתהי' לבנה וודאי יחא הדבר על הצד הטוב ביותר. ואכן, סוף סוף יצאה לבנה נקי' ובהירה, ורבי הלל בירך עליה בשמחה. והתבטא אז ר' הלל, כי בחייו כבר קרה לו פעם אחת שלא נראתה הלבנה בכל מחצית החודש, אולם אז הי' צעיר והיו לו הכוחות לסבול את הדבר, אבל עתה אילו לא הי' רואה את הלבנה בחידושה, הי' הדבר מסכן את חייו ("ער וואלט דאס ניט איבערגילעבט") ח"ו (מפי הגאון רבי זלמן שמעון דבורקין זצ"ל גאב"ד ליובאוויטש ברוקלין, ועוד). - "כפר חב"ד" גליון מס' 394 ע' 15.

(מתוך ספר הנ"ל).

* * *

[לאחר תפלת ערבית דמוצאי ש"ק והבדלה יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א לקדש הלבנה, וכשלא נראתה הלבנה כיון שהשמים היו מכוסים בעבים - שב כ"ק אדמו"ר שליט"א להכנס לחדרו, ואמר:]

פעם יצא כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ג"ע לקדש הלבנה כשהשמים היו מכוסים בעבים, וסיפר, שעובדא הוה אצל הרה"צ ר' מאיר מפרעמישלאן שלא היה יכול לקדש הלבנה שהיתה מכוסה בעבים, והתחיל לדבר אודות קידוש הלבנה בהיות בני"י במדבר, דלכאורה, כיון שענני הכבוד הקיפום גם מלמעלה, איך היו יכולים לקדש הלבנה שהסתירוה ענני הכבוד? ותירץ, שמשו רבינו היה מנפנף במטפחת ("א מאך געטאן מיטן טיכל"), והיו ענני הכבוד נקפלים כנגד הלבנה, וכשהראה ר' מאיר איך היה משה רבינו מנפנף במטפחת, נתבהרו השמים ונראית הלבנה. - כאשר כ"ק אדנ"ע סיפר סיפור זה, הוציא את מטפחתו והראה איך היה עושה הרה"צ ר' מאיר, ואז, נתבהרו השמים ונראית הלבנה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) אם נמצאים כאן כאלה יהודים שיכולים לעשות כן - אולי נוכל לקדש הלבנה.

(א' מהנוכחים אמר שהרבי יכול, וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בחיך:)

די בכך שסיפרתי המעשה...

[ואח"כ אמר שישוב תיכף ("איך קום באלד צוריק") לקדש הלבנה, והלך לבית אמו הרבנית הצדקנית לערוך הבדלה, וכאשר חזר כעבור משך זמן, נתבהרו השמים ונראית הלבנה].

(סיום התוועדות ש"פ ויצא ה'תשי"ב, נדפס ב"תורת מנחם" ח"ד עמ' 161).

חיי רי חיים

פרקים
 מתולדות חיו
 של הנאמן החסיד
 ר' אנדרס-חיים
 נאה ע"ה,
 פנ החתן

דמותו של סבא

יפה שעה אחת קודם... אבל עכ"פ מהקצת שהגיע לדינו נשתדל לדלות אי אלו עובדות לתועלת הרבים.

תולדותיו

טרם אתחיל להאריך ביחוסו של הגרא"ח - אי אפשר שלא להזכיר. תחילה את הידוע ומפורסם, שבמכתביו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע מתייחס הוא לר' חיים בהתואר "מחותני", ועד"ז זכה לקירבה "משפחתית" מיוחדת מממלא מקומו הוא כ"ק אד"ש. עד כדי כך הגיעו הדברים, שכאשר נכנס אבי (הרה"ח ר' אליעזר) שי' ליחידות בפעם הראשונה (אלול תשל"ד) וסיפר כי הוא נכד הרא"ח נאה, אמר כ"ק אד"ש (התוכן מדויק, לא הלשון): "אויב אזוי זיינען מיר קרובים! דער שווער האט אים דאך גערופן מחותני" [=אם כך הרי אנו קרובים! כ"ק מו"ח הרי קראו מחותני], ואכן, בנוסף לקירבה ה"רוחנית" שהיתה בינו לבין רבותינו נשיאינו הי' ג"כ קרוב בגשמיות, שכן דודו (בעל אחות אמו) הרה"ג ר' שלמה יהודה לייב אליעזרוב ז"ל גאב"ד חברון הי' נכד דודו של כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע.

הסבא ר' בערל קאליסקער

והואיל ועסקינן ברשיל"א - הוא דודו ה"מובהק" של הגרא"ח שבצילו נתעלה בתורה ובחסידות בימי בחרותו בעיה"ק חברון - לא נוכל לפסוח מלהזכיר את חותנו (אבי אמו של הגרא"ח) הרה"ח ר' דובער אשכנזי ז"ל "שהי' שד"ר וחוזר דא"ח [=דברי אלקים חיים] של כ"ק אדמו"ר הצי"צ ז"ל והי' נקרא ר' בערל קאליסקער" (לשון הגרא"ח בהקדמתו לקצוה"ש). והוא האיש אשר העיד עליו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע באגרותיו (ח"א עמ' ל), וזל"ק: "אצל הרד"ב מקאליסק נמצאים הרבה כ"ק [=כתבי קודש] הנחות שלו מה ששמע מכ"ק אאזמו"ר זצוקלה"ה, ורובם ככולם מכוונים כמו שנאמר". יתר על כן מצינו באג"ק כ"ק אדמו"ר מהרי"צ נ"ע (ח"ב עמ' שכג): "ישנם הרבה מאמרים הנחות. הי' מניח א' שמו ר' דוב קאליסקער (חבירו של כ"ק אאזמו"ר מהר"ש זצוקלה"ה) והגהות אדמו"ר מהר"ש עליהם". והדברים מדברים בעד עצמם. ומכיון

בעמדנו להקדיש איזה שורות לדמותו של סבנו הגדול הגרא"ח נאה ז"ל, מובן שאין לנו צורך בהרחבת הדיבור אודות גאונותו בתורה ובהוראה ואף על הליכותיו בדרכי החסידות והפצתה, שכן אלו כבר נודעו בשער בת רבים, כי על פיו יצאו (ידי חובת כזית) ועל פיו יבואו (למקוה מ' סאה) רוב רובם של קהל עדת ישראל, ולאורו של הקצות השולחן והלוח שחיבר מנהל כאו"א מאנ"ש את הליכותיו היום יומיים, וכבר סמכו את ידיהם עליו כל גאוני דורו, ומה לנו יותר מדברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א אודותיו ("ימי בראשית" עמ' 153) שכ"ק מו"ח אדמו"ר "האט געהאלטן פון זיין לערנען" [=אחז מהלימוד שלו], ובכלל שמע ממנו "אז מ'קען זיך אויף אים פארלאזן" [=שאפשר לסמוך עליו]. אולם יש כן צורך להאריך על היחס האישי, הנדיר והמיוחד ששרר בין הגרא"ח ז"ל לרבותינו נשיאנו בכלל ובפרט לנשיא דורנו משיח צדקנו כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ואף שגם בנושא זה כבר האריכו רבים וטובים (ראה לדוגמא שבועון "כפר חב"ד" גליון י"א ניסן ה'תשמ"ח (כתבה) וגליון 332 עמ' 33, ירחון "פנימיות" חשון תשנ"ז (מאמרו של הרשד"ב וולפא), ספר הצאצאים עמ' 623, ועוד), אך אין הקומץ (שנכתב) משיביע את הארי (שבחבורה). ואמנם הי' מן הראוי לחבר ספר שלם מעשרות המכתבים והקשרים שנצברו במשך השנים, אך על זה דוח לבנינו שמרבית החומר עדיין חתום ונעול זה עשרות בשנים באופן ד"גניזה", ולא שזפתם עין הדפוס מעולם. וכאן המקום להעיר על דבר פלא, שבמכתבו המפורסם של כ"ק אד"ש מה"מ בסמיכות לפטירתו של הגרא"ח ז"ל (נדפס באג"ק ח"ט עמ' רלא) הנה מיד לאחר כתבו "נבהלתי מהשמועה זה עתה, אודות פטירת הרה"ג והרה"ח צמ"ס וכו' וכו' מוה"ר אברהם חיים נאה ע"ה..". מוסיף הרבי וזל"ק: "וכן כדאי בעוד מועד להבטיח (באווארענען) בהנוגע להכתבים וספרים הנשארים. היינו שמה שנשארו מהכתבים שלו ישתדלו ככל האפשרי להדפיסים... ומובן אשר יפה שעה אחת קודם". שדברים אלו הם ממש נבואה על מצב ההוה ר"ל. ויה"ר שסו"ס יערה עליהם רוח ממרום ויזכו את הרבים באוצר בלום זה כאוות נפשו הטהורה של רבינו שליט"א, ומובן אשר

הגה"ח ר' מנחם מענדל נאה. אביו של הגרא"ח

עד שבסוף שנת תרס"ט הסכים להשתתף בניהול הוועד אך לא בתואר ממונה.

באלול תרע"ב כשקיבל את בקשת הרבי נ"ע לקבל עליו את ההתמנות, כתב: "לא הרהבתי עז לסרב כנגדו", ואז כתב לו הרבי (באג"ק ח"ב אגרת שמא): "אני מבקש את כבודו להשתדל לעשות תיקונים הנדרשים בכללינו בעניני התפלה ובעסק התורה שיהיה במקצת עכ"פ כפי הכוונה הטהורה והקדושה של מייסדי כוללינו כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה". הדבר אירע לאחר שבתקופה ההיא (בחדש תמוז) התארגנה בירושלים קבוצה של 76 איש וערכו "בחירות" לממונים ובחרו בשלשה ממונים חדשים לכולל חב"ד, אמנם כ"ק הרבי נ"ע לא הסכים לבחירה חדשה זו וצוה להשאיר את

שכן - אין פלא איפוא מאין קיבל ר' חיים את כשרון הכתיבה המהולל שלו.

"כח הבן מכח האב"

טרם נתחיל בסיפור חייו של ר' חיים, נשתדל לשרטט אי אלו קוים לדמותו של אביו הדגול הגה"ח ר' מנחם מענדל (אשכנזי) נאה ז"ל מראשי עסקני הישוב היהודי בחברון בכלל ובכרם חב"ד בפרט, בחסותו של הוד כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (המעט שלפנינו לוקט מהחומר הרב שנדפס בספר "תולדות חב"ד באה"ק" (קה"ת תשמ"ח):

הרמ"מ נולד ביום י"ג אדר תרכ"ז בעירה קאליסק פלך מוהילוב לאביו ר' משה צבי נאה זלה"ה (אשר שימש שם ברבנות משך שישים שנה). בשנת תרמ"ה עלה לאה"ק לעיר האבות חברון. בשנת תרמ"ט, כאשר חלק גדול מבני הנוער בחברון נסעו ללמוד בבתי הספר של "כי"ח" ואחרים הלכו לעבוד בתור עוזרים לבעלי מלאכה ומצב לימוד התורה של הנוער היה בכי רע - הצטרף רמ"מ אל גיסו הרשיל"א ויחד עם הרש"ז סלונים (בן דודם) הקימו ישיבה ות"ת בשם "מגן אבות".

בשנת תרנ"ג נסע הרשיל"א בשליחות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב לחו"ל, ואז הושיב את הרמ"מ במקומו, אולם באותה תקופה היה המצב הכלכלי שם גרוע ביותר, וכך מתאר הרבי (הרש"ב) נ"ע, במכתבו מעש"ק נצבים ה'תרס"ו, את מצב הישיבה "שירדה ונתבלבלה עד שכמעט שנחרבה לגמרי, היה בה איזה אברכים אשר לא קבלו שום תמיכה ולא למדו בקביעות, רק נאספו באותה שעה שאמר הרמ"א [=הר' מענדל אשכנזי (נאה)] השיעור, ולא היה לה שום תמונת ישיבה כלל".

בשנת תרס"ו נתמנה כרואה חשבון של "כולל חב"ד", במכתבו של הרבי נ"ע (מיום ו' כסלו תרס"ו) כתב אליו: "כאשר כבודו נתמנה למנהל החשבונות בהכולל ייטיב לבקש מהרל"מ [=רי"ל מנוחין ז"ל] שי' את מכתב בני [=כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע] שי' אליו וימלא בדבר שילוח החשבונות לפה ע"ש בני שי'.

בשנים תרס"ח-ט נתבקש כמה פעמים מאת האדמו"רים והגבאים שבחו"ל להתמנות כממונה בכלל חב"ד, אולם הרמ"מ לא הסכים בקבלת התואר ממונה,

תער"ב . . אין לי גם צל ספק מכל הענינים שהם בטח מתנהגים במישרים".

וביום כ"ד אדר שנת ה'תרצ"ח "חשכו המאורות נפל ארז לבנון, אבד חסיד מן הארץ ונשמתו הטהורה עלתה אל גנזי מרומים... השאיר אחריו ברכה כ"י הרבה בחידושי תורה גפ"ת ושו"ת בד' חלקי שו"ע אשר נקוה להו"ל לזכות נשמתו" (מלשון בנו הגרא"ח בהקדמתו לחלק הששי של קצוה"ש).

אשת חיל

ר' אברהם חיים נולד בשנת ה'תר"נ לאביו הרה"ג והרה"ח ר' מנחם מענדל והרבנית מרת מוסא ע"ה בעיר האבות חברון תובב"א, שם גדל ונתחנך ויגע יומם ולילה אצל אביו הגאון ז"ל וכן הי' מקורב בילדותו לבעל ה"שדי חמד" זצ"ל.

בהיותו בן טו שנה נשא לאשה את הרבנית דבורה ע"ה בת הרה"ח ר' שאול יצחק פעניגשטיין ז"ל, והיא אשר עמדה לימינו במס"נ בעבודת הקודש הכבדה שהועמסה עליו, במצרים ניהלה את הישיבה הגדולה שייסד (כמאתיים במספר) ובישלה להם ומילאה את צרכיהם במסירות, פעם אף הבחינה בילד בן 9 שעמד להחנק והצילה את חייו, וכל ימי חייה הקצרים היו קודש לעבודת הכלל ולגמילות חסדים מופלאה, אך לדאבון הלב נלקחה לעלמה עוד בחיי

אבי' והיא בת 48 בלבד. בהקדמת חלקו השישי של קצוה"ש כותב עלי' בעלה הגאון "אלון בכות" בו מבכה מרות את פטירתה ללא עת, וכותב עלי' בין השאר: "דבורה אם בישראל . . כפה פרשה לעני, ושמחתה בעין טובה לקראת אורחים . . מאסה בתענוגי תיאטראות

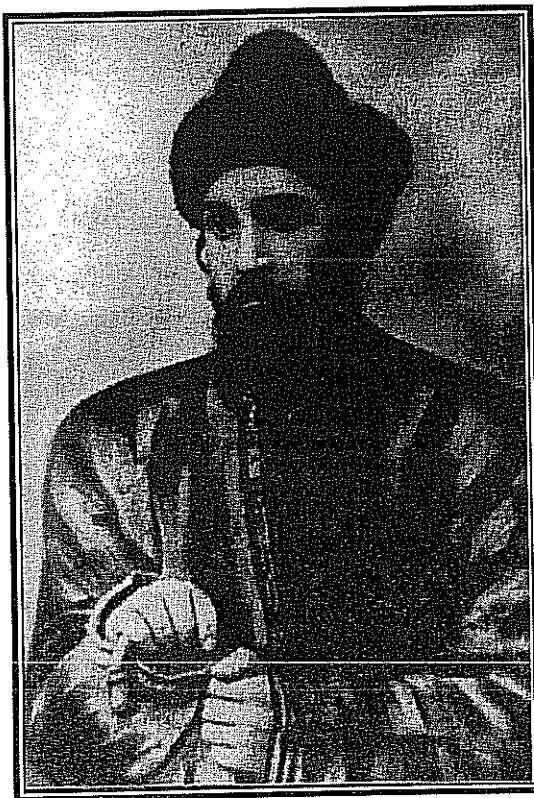
הממונים הקודמים ואליהם צירף את מי שהיה עד עתה מנהל החשבונות - ר' מ"מ נאה.

בשנת תר"פ עם תום המלחמה חזר לחברון יחד עם גיסו רשיל"א ורש"ז הבלין ז"ל, לראות אם אפשר לחדש שם את ישיבת תורת אמת, ובראותם את מצב העיר ראו שאין שום אפשרות לפתוח שם את הישיבה, וחזרו לירושלים. וכך כותב הרמ"מ במכתבו לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ: "לאחר שנות המלחמה ובשובי מגלותי, ונערתתי לחזור למשמרתי בהכולל, בחודש טבת תר"ף . . הוחלט תקציב של 15 ל"ש [=לירות שטערלינג] לחודש, למען שהאברכים ובחורים מבני הישיבות יקבעו להם לימוד דא"ח בכ"י בביהכנ"ס בית מנחם צמח צדק לערך שתי שעות, ובאופן מסודר כראוי, ובשם ישיבת צמח צדק נקראת" (וראה לקמן בתולדות הגרא"ח מה שהוסיף עוד על פעולות אביו).

כן ערך אז מכתב לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ בשם כל חברי הכולל שמקבלים על עצמם נשיאותו ולשמוע לעצתו ופקודתו (לאחר הסתלקות אביו אדמו"ר מהורש"ב בחודש ניסן), ובין השאר כותב: "והן עתה תור ימי הבחירות ממשמשים ובאים ואחרי אשר בחסדי השי"ת זכינו כי נגלה עלינו אור קדושת מרן כ"ק שליט"א מאיצים בנו להודיע כ"ז לכ"ק שליט"א וכהסכמתו נעשה. נאום מ' מענדל נאה בן חיל לאה..."

ובאגרת הרבי ריי"צ מיו"ד

שבט תרפ"א מוצאים אנו: "הנני מקבל ת"ל מכתבי וידיעות כסדרן מידידנו הרממ"נ שי' בהנוגע בעניני הכולל, והנני מקוה להשי"ת אשר בטח משתדל, ויוסיף אומץ להביא רצון כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נ"ע זי"ע מן הכח אל הפועל, כמו שמילא ידו בהמכתב דשנת

כאב"ד בסמוקנד בשנת הכ"ב לחייו

טבת שנת ה"א תרע"ה, והרבה מאחב"י הגרו למצרים הסמוכה לאה"ק. וביחוד בנא אמון שמה התרכזו רוב הגולים, ואכן כאמור הקים שם ר' חיים ישיבה ענקית בשם ישיבת ארץ ישראל ודאג לקליטתם של הגולים בגשמיות וברוחניות. בתקופה זו גם חיבר ספר הלכה בשם "שנות חיים" ותרגמו גם לערבית עבור יהודי מצרים שרמת הידע שלהם בהלכה שאפה לאפס. ספר זה מתאפיין במיוחד בכך שעם היותו מבוסס על פסקי הב"י ומנהגי הספרדים - שילב בו ר' חיים במומחיות מופלאה את פסקי אדמו"ר הזקן (!) וכך זכו גם אותם יהודים להתקשר לאילנה דחיי - נשיא חב"ד. אף הם העריצוהו וכיבדוהו מאוד וה' שמו נישא לתהלה בשם "חכם חיים". ותמונתו התנוססה בהמון בתי ישראל במצרים.

"בעל השיעורים"

בשנת תרפ"ו הוציא לאור את החלק הראשון של ספרו הגדול "קצות השולחן", והוא נסיון - ראשון במינו - לתמצת את דברי אדמו"ר הזקן למעין "קיצור שו"ע", הספר נתקבל באהבה וחיבה אצל כל גדולי הדור ובראשם כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע, ששגרו לו את הסכמותיהם, וכן חיבר את ספרו שיעורי תורה שנתקבל כאמור בכל תפוצות ישראל. ואף שה' מי שחלק עליו, הרי כל גדולי ירושלים זצ"ל ה"ה המרא דאתרא הגרי"ח זוננפלד, מהרי"צ דושינסקי, כ"ק אדמו"ר מגור בעל "אמרי אמת" ועוד, קיבלו את פסקיו, ופירסמו ברבים את תמיכתם בצדקת הכרעותיו של הגרא"ח.

הרה"ג ר' ראובן ז. בענגיס בעל לפגות ראובן זצ"ל שיבח אף הוא את התועלת-המרובה בפעולותיו של ר' חיים בענין השיעורים והתבטא

ודומיהן, אהבה את התורה, ובחרה להסתופף בחצרות ד"ר.

אב"ד בגיל 21

בשנת תרע"א בהיותו בן 21 שנה בלבד - עבר לבוכרה בתסותו של דודו הרשיל"א ונתמנה לראב"ד בסמרקנד. בתקופה זו כבר חיבר את חיבורו הראשון בשם "חנוך לנער" והוא קיצור הלכות תפילין (וכן דרשה לבר מצוה) מתורגם לשפה הבוכרית שפה אותה למד מתוך חומש מתורגם (!), בהסבירו בהקדמת הספר: "הרגשתי חסרון ידיעת הדינים לילדינו הרכים המתחנכים במצות תפילין.

ואין יודעים איך להתנהג אתן בקדושתן והנחתן. נתתי אל לבי להרים מכשול מדרך ילדי עמנו לא חסתי על זמני וטרחתי וערכתי ספרי זה"ו ובשולי הגליון כותב "וזאת למודעי כי בעת כתבתי הספר הזה לא הי' לי שום ספר רק ספרי השו"ע והרמב"ם וש"ס קטן דפוס ווארשא. ועין יעקב. וע"כ אולי ימצא כתוב באיזהו מקומן שהקדימוני. אל יחשדני הקורא למתלבש בטלית שאינה שלי ח"ו".

מדהים לראות איך בתנאים כאלו חיבר ספר בהלכה הכולל ראשונים ואחרונים וכל זה בגיל 21 בלבד.

וירד מצרימה

בשנת תרע"ג חזר לארצנו הקדושה, אך לא לאורך ימים הספיק לגור באה"ק, ובלשונו (בהקדמת ספרו "שנות חיים"): "בעת שפרצה המלחמה עולמית נגרשנו מאה"ק על היותנו נתיני ממשלות ההסכמה. זה הי' בחודש העשירי הוא חודש

פרי ביכוריו של הגרא"ח חותם בחותמתו "חיים מינדילאוו", כפי שנקרא בבוכרה

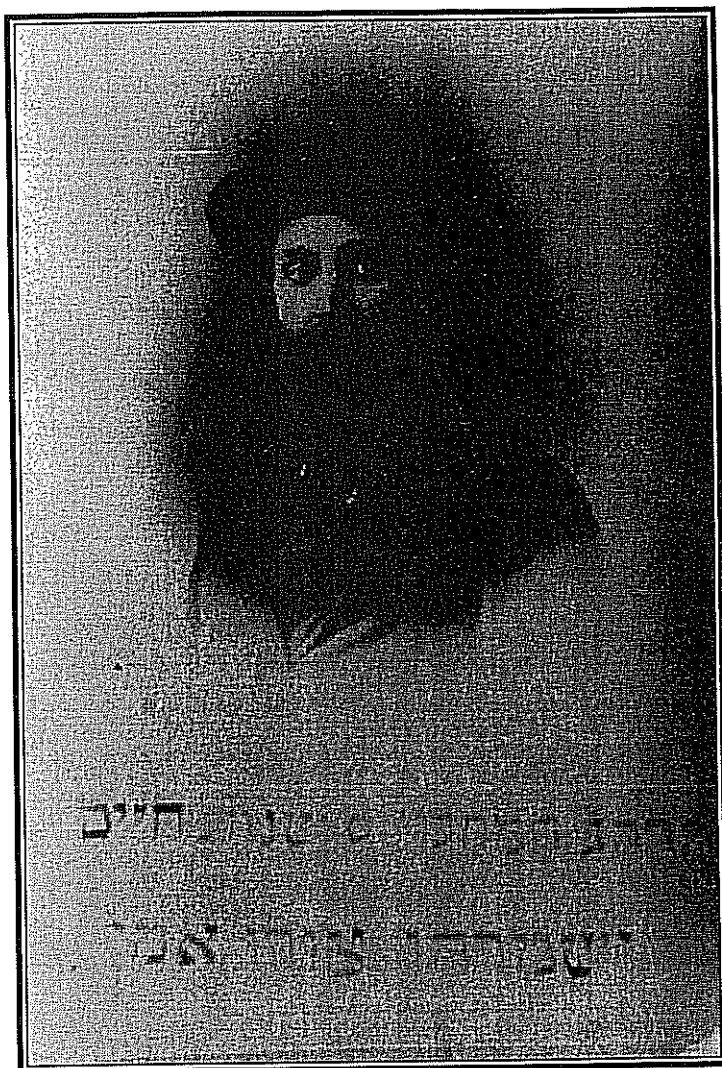

ובהל' שבת מאריך לבטל ה"חומרות" והערעורים על טבילה בחמין בשבת, כמו"כ מצטט מהמשנ"ב ד"מדת חסידות לאזור בשעת התפלה" ומכמה ספרים המפליאים בענין זה, וכהנה רבות.

בין הקטעים המענינים שבקצוה"ש יש לציין את ביאורו הנפלא על לשונו של אדה"ז בסידור (לפני "למנצח") "מנהג ספרד שבכל יום שאין אומרים בו תחנון אין אומרים למנצח" שלא מצינו לשון כזה ("מנהג ספרד") במ"א, ומיישב הגרא"ח: "וקרוב בעיני לומר טעם לזה לפי שלא נזכר כאן י"ט כסלו שהוא יו"ט לאנ"ש קבוע לדורות... ובודאי נקבע היו"ט בהסכמת אדמו"ר ז"ל והסידור נדפס בפעם הא' בשנת תקס"ג והי' צריך למנות גם י"ט כסלו בין הימים שא"א תחנון ולמנצח ולא רצה אדמו"ר ז"ל להזכירו מפני גודל ענותנותו, ובכדי שלא תהא ההשמטה של י"ט כסלו שום משמעות שאומרים בו תחנון הקדים תחלה "מנהג ספרדים" ובמילא אינו דיוק כלל מה שהשמיט י"ט כסלו שאינו מנהג ספרדים מאז".

בעל ה"לוח"

כיום כבר מכיר כל חסיד את הלוח (בה"א הידיעה) המעטרת כל ביכ"נ חב"ד (ובראשם 770) אשר בו ימצא כל הלכה ומנהג על סדר השנה, הלוח עליו הורה כ"ק אד"ש (ביום בדר"ה ה'תשנ"ב) שדבר נכון ביותר הוא שכאו"א יעיין בו "באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו", אולם לא הרבה יודעים כיצד התחיל לוח זה. ובכן, מסופר (בספר הצאצאים עמ' 263) שפעם (בשנת תרצ"ב) בעלות הגרא"ח לכולל חב"ד בירושלים ראה שאורזים "לוח א"י - מנהגי ביהכ"נ" של הרי"מ טיקוצ'ינסקי זצ"ל, ולשאלתו "מה זאת?" הסבירו לו שאחד מאנ"ש בחו"ל מתומכי בני הכולל, המכהן כגבאי ביכ"נ חב"ד שם, ביקש שישלחו לו את זה. נרתע ר' אברהם חיים והגיב בצער: במרבית בתי הכנסת הרי פסקיו של רבינו הזקן ומנהגיו הופכים להיות בבחינת "מאן דכר

התמונה שהתנוססה בעשרות בתים במצרים.

פעם: "עד היום, כשהיינו מסיבים בליל הסדר, נוהגים היינו לבצוע מהמצה והיינו פונים לרבנית בלשון זה "בודאי יש כאן כבר כזית", עתה כבר יודעים כולנו את השיעור המדוייק.

ה"קצות"

ממטרותיו העיקריות של חיבור הקצות השולחן הוא ללא ספק: הפצת שיטת אדמו"ר הזקן ומנהגי החסידים. לשם כך דאג ר' חיים לצטט בספרו (ח"א עמ' צ) מהמקורות על גודל מעלת הטבילה במקוה כל יום

ישיבה זו היתה מיועדת לאברכים שלמדו בישיבות אחרות בירושלים, שיבואו לשעתיים ביום ללמוד חסידות (בדוגמת ”כוללי חסידות” רבי הקיימים היום באה”ק), אך מובן שזו לא יכולה היתה להיות תחליף לישיבת ”תורת אמת” (חברון) החריבה שנועדה לתלמידי התמימים ההוגים באופן קבוע בנגלה ובחסידות, דרכה והפצתה.

ואז, במשך אותה שנה, חזר אף בנו הגרא”ח לירושלים, והחליט על דעת עצמו להקים מחדש את ישיבת תורת אמת בירושלים, הוא צירף אליו את דודו הרשיל”א ואת הר’ משה א”ל שפירא ז”ל, ויחדיו יצאו בקול קורא לכוון את בית ה’. כמו”כ פנו בבקשת עצה וברכה לכ”ק אדמו”ר הריי”צ נ”ע. שהגיב במכתבו להרש”ז הבלין (נדפס באג”ק שלו ח”א אג’ צ”ה), ”קבלתי מכתב מניו יארק דורשים ושואלים אודות הישיבה תורת אמת, מי הם החותמים יד נאה ויד שפירה יחיו והכי אני מנהל המוסד כאשר בתחילה, ועניתי להם כי הם תלמידי מוסד הזה, ואשר נסע ידידי כבודו שיחי’ לאה”ק על משמרתו בדבר תורת אמת”, ואכן בתקופה היא אכן הלכה ונבנתה הישיבה הקדושה תו”א המפארת את ירושלים בפירותיה המבורכים ומאירה את חוצותי’ באור החסידות והפצת בשורת הגאולה והגואל עד היום הזה.

שמייהו” ואתם פועלים במו ידיכם שגם בביכנ”ס חב”ד יהי’ המצב דומה?! ומיד התיישר ר’ חיים והחל לכתוב את ”לוח דיני ומנהגי השנה” (כפי שנקרא אז), וכעבור עשרים שנה, בשנת תשי”ג, הגיה כ”ק אד”ש את לוח זה והוסיף בו עשרות הערות ותיקונים עד שהפך לנחלת כלל החסידים עד היום.

וכאן המקום להזכיר עובדה נפלאה: בש”ק פ’ בא, יו”ד שבט שנת ה’תשי”י הבחינו הגבאים, כי ר’ חיים שכח להדפיס בלוח את התאריך וההפטרה לשבת זו (כמנהגו להכניס את כל ההפטרות הנהוגות בחב”ד, מכיון שבריבוי הפטרות ישנם חילוקי מנהגים) והיה הדבר לפלא כי בכלל ה’ דייקן נמרץ, ורק במוצאי שבת עם הוודע דבר הסתלקותו של הרבי ריי”צ נ”ע – קיבל הדבר משמעות, כי אכן כבר לא קרא כ”ק הרבי נבג”מ את ההפטרה בשבת זו...

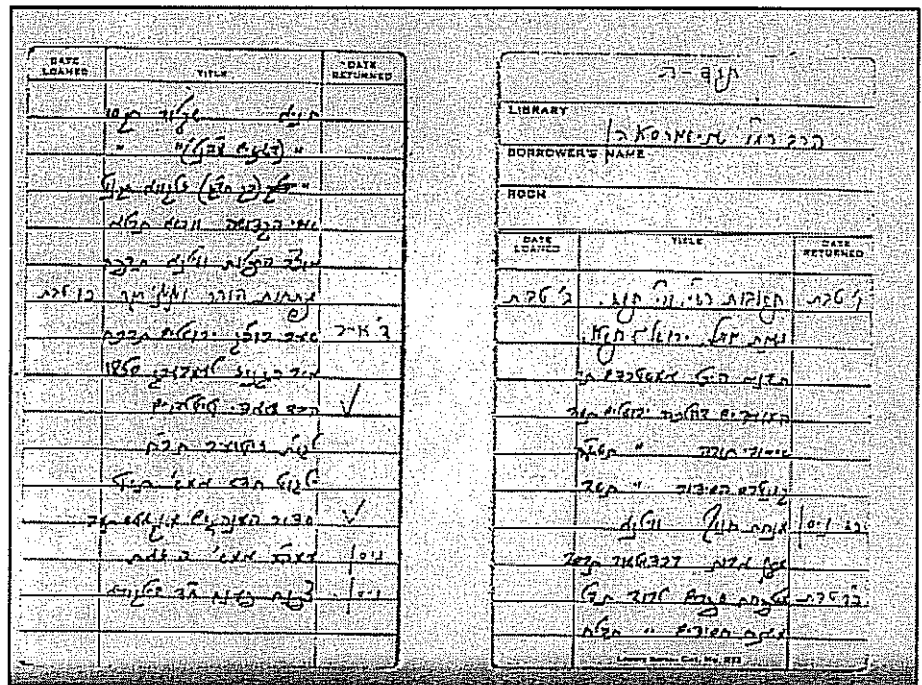
ייסוד ישיבת ”תורת אמת”

בתום המלחמה, בשנת תר”פ, התחילו מגורשי אה”ק לחזור לביתם. בני חברון – ובתוכם הורי הגרא”ח – התיישבו בעיקר בירושלים. באותה שעה התעורר אביו הר”ד מנחם מענדל ז”ל לייסד ישיבה בשם ”צמח צדק”,

סמל להתקשרות

באמת ה’ מן הראוי להקדיש כאן כמה פרקים על עבודת הכלל שלו ב”אגודת ישראל”

כרטיס הספרייה של הרבי מלך המשיח, ובו רשימת ספרים ששאל מספריית אגו”ח בשנים תש”ד-ה. ניתן לראות בכתי”ק את ספרי הגרא”ח ”שיעורי תורה” ו”קונטרס הסיידור”

התואר "אדמו"ר" היו אנ"ש שבירושלים, שמעולם לא ראוהו ולא הכירוהו פא"פ.

ואם כך ה"העלאה מלמטה למעלה" הרי כן ויתר על כן היתה ה"המשכה מלמעלה למטה". אמנם היו רבים שקבלו עשרות מכתבים במשך השנים. אך מעטים היו אלו שקבלו התייחסויות מפורטות על כל דברי התורה שהו"ל, אם זה ספר או קונטרס, הגהות או כתבה בעתון. וכזה ה' ר' חיים נאה.

לכל לראש כדאי לציין את התוארים המיוחדים שהוענקו לו מהרביים (וכידוע שרבותינו נשיאנו "האבן זקן ניט געווארפן מיט קיין ווערטער"). במכתבו מיום ז' שבט ה'תש"ד כותב לו כ"ק אדמו"ר הריי"צ (אג"ק שלו ח"ח עמ' קמה): "ידידי מחות' הרה"ג הנודע לשם תהלה בתוככי גאוני יעקב גזע היחס וו"ח אי"א מוה"ר אברהם חיים שליט"א נאה.. ועד"ז כו"כ לשונות באג"ק כ"ק אד"ש, ולדוגמא "הרה"ג והרה"ח צמ"ס כו' וכו'" ועוד.

וכן כמה דוגמאות של אג"ק שקבל: בכ"ח כסלו תשי"ב לאחר שעונה לו הרבי על שאלותיו בעניני הפטרות, התרת נדרים, תקיעות, סליחות ושיעור אכילת פרס, כותב לו שראה את מאמרו בעתון "המודיע" בענין שו"ע אדמו"ר הזקן ה"ל סוכה ועונה לו על שאלה שנשאר שם בצ"ע. גם בכ"ח אייר תשי"ב כותב הרבי שראה "באקראי בגליון המודיע שבא לידו" את מאמרו בענין אמירת הנשיאים ומעיד לו על מש"כ, ומוסיף: "באשר מתכוננים הננו עתה להדפיס סליחות לפי מנהגנו (הנדפס בסידור תו"א), וכן לחזור ולהדפיס את המחזור לר"ה ויוהכ"פ, הנה ת"ח לכת"ר שבאם יש לו בזה הערות והארות, יודיעני, וההקדם בזה ישובח". ואכן בתחילת שנת תשי"ג י"ל לראשונה ה"מחזור השלם" עם הערות ומנהגים של כ"ק אדמו"ר שליט"א בהם מובאים גם מדברי הגרא"ח, והרבי הזדרז לשלוח לו את עלי ההגהה של המנהגים לפני החג ולשמחתו לא ה' קץ. "הרבי שליט"א רצה שיהי' לי חג שמח" הכריז תוך שמחת ההקפות.

סוף דבר

עמוסי סבל ותלאה היו ימי חייו הקצרים (לפ"ע) של ר' חיים, תקופות קשות ומזעזעות ראו עיניו, החל

שבירושלים וועד הרבנים שלה וב"עדה החרדית" שם שהוא ה' ממיסדיהם, ועל כל מעשי תקפו וגבורתו בחיזוק ושמירת הדת, כולל בקרב י-הדות המזרח ושכונת הבורכים בירות"ו שכיהן בה כרב, אך כאמור בפתיחתנו, לא זוהי מטרתנו. ולכן נמשיך ע"פ סדר שנות חייו בכל הקשור לשייכותו לנשיא דורנו - הוא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (שנים ת"ש - תשי"ד).

כידוע, עוד כמה שנים לפני התחלת הנשיאות ה' כבר "חסיד" נלהב של כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכפי שספרה לי סבתי (בתו הרבנית מרת רחל מרים שתליט"א זילבר) שה' מתבטא בעת התלהבותו ש"לא נמצא כמוהו בעולם" וש"הוא עוד יה' הכי גדול" וכי"ב, וה' מפיץ שמעו של כ"ק אד"ש שעדיין ה' אז בבחי' "יושב בסתר" בקרב גאוני ופוסקי הדור דאז.

גם בחודש מנ"א ה'תש"י, כאשר נתעוררו רבני אנ"ש שבירושלים והוא בתוכם לערוך "כתב התקשרות" לה"רמ"ש שליט"א שיאות לקבל ע"ע עול הנשיאות, ונגשו אליו ע"מ שיחתום עליו, הנה בראותו את הנוסח שכתבו: "כ"ק חתנא דבי נשיאה..." לא אבה לחתום בטענו כי אצלינו הוא כבר רבי ולרבי כותבים "אדוננו מורנו ורבינו!" ואכן לא זזו משם עד שתוקן הנוסח כדרישתו, וכך יצא שמהראשונים שכתבו לרבי את

הקדמה

בהצייני לאיר בעתי את התלך הססי הגני טוצא לכוין להחוצל לפני דריי קתי הספרים. על טיפוס הכמות של הספר, שלט ברבתי על הסגור כל הלכות שבה הנוצרים. ונשאלו כמה מלכות לחלק הבא בעתהי ופגלי להאריך אטיב אברי כי גם האטס שהוצמתי קלה לי בהתאכטות גדולה כמה הפני שלמות נבנת, כי זה קרוב לשלש שנים שהסגוריות באהלי והפגח וההיג הנורא ונעיס על זכרונה של נפש כוצצת לשד הנח והסת. ועמסו רבות ויכרחתו להפסיק באמצע הלימוד והכתיבה טמני קול היריות צלי הרף שרצשו בסביבותנו ותחתיס והנוצות הר נורא ואיום. וסכנתאטא כזיא צילתא. ונסף על זה יסרני חייט כסנה החברה ולקט טמני סחברי מיני קצ"ר אטיי ויל הכיט. ונא נות כתי היקיה ציה אם הברס סחור, נמינוח ודמיתו. (טקורי הסוכנה יכשו ודלתו כידוע לכל כבודי. סגוריה אינה משהלפת אמילו לבסוף. וגם לשלש ולרביע לא שפענו, וגם כמד הספר הנה עוד לא שלמתי לא כעד הנייר ולא בעד הוספה. ורבו התיכות אשר הסתרגו עלו על צאורי. מה נאסר ומה נגבר והצב נצטק. ויר סם ר' מנחם אשר סם הלך ופגלי בין חובתי בהפסי. ולולי הורחץ פעטועי או אבדתי בניני. לכן אקוה כי גם הספר כמס הכמית אשר אני נותן לפניכם היום ברבה יקר בעיניכם להמיר ברבה אל בחיכם. והי"ח יחון שבו ארצו ונהלתו. יכאל אותנו כפלות וסבני ומיר שיעור וחחוננו את ארץ הצבר ונבנתה ציר על הלה. ציר האלקס ירושלים של כעלה. (צ"י פג"י ס"י הקס"א) כי אלקס יוכיט ציון ונבנה ציר יהודה ויטבר סם וירשונה. ורע עבדיו יתלוח. ואתחי טבו ויטבו כה (ההלים ס"ט) מכ"א :

הלכיד הסבור והרצון עמסו התלאת ביתל ומצנה ליסועת ר' להכלל והפרס ויך פרתתון הרי"ט אברהם חיים נאה

האחרון - נשיא דור הגאולה שליט"א מהרה תפרוץ מלכותו בכל, וכן עבד את ה' בתפלתו באריכות ובהתלהבות עצומה כל ימי חייו, עד ליום המר כ"ף תמוז ה'תשי"ד אשר חשך השמש בצהריים וכן ס"ד שנה השיב נשמתו הטהורה ליוצרה, והשאר אחריו ברכה דור ישרים יבורך ואוצר בלום המאיר לארץ ולדרים עלי' עד כי יבוא מנחם לנחמינו בקרוב בימינו לעולם ועד.

מימי בחרותו וגלותו למצרים, ולאחרי זה ימי הדחקות והעוני בירושלים, פטירתה ללא עת של אשתו הרבנית ע"ה, ומאורעות תרצ"ט בהם נרצח בנו שניאור זלמן ז"ל בן ה-12 בידי צלפים ערבים ימ"ש, כל אלו הכבידו עליו באופן מבהיל את עבודת הקודש שלו בו עסק יומם ולילה ממש, וכפי שמעיד על עצמו ב"הקדמה" המצו"ב, ועם כ"ז לא פסיק פומי' מגירסא, והמשיך להו"ל את חיבוריו הנפלאים ולהפיץ את תורת כ"ק אדמו"ר הזקן וכל רבותינו נשיאנו עד לממלא מקומו

מכתב ששלח הגרא"ח ליבטאון חב"ד, בשנת תשי"ב. פירסום מכתב זה של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, עורר בשעתו תגובות רבות, כפי שניתן להבין מהמכתבים המופיעים בעמודים הבאים

הרב אברהם חיים נאה
 רב שכונת הבוכרים
 מח"ס שיעורי תורה
 כבוד הנהלת צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"י.
 הע"א.

ידידים נכבדים!
 במענה על אשר עוררתם אותי לכתוב, מאמר בבטאון חב"ד ליום ההילולא של קדש הקדשים ראש גולת אריאל אדמו"ר הריי"צ נשמתו עדין וצוקללה"ה נבג"מ זיע"א החל ביום יוד שבט. זחלתי ואירא לגשת אל הקדש לתאר בשרד עלי גליון את גודל קדושתו כי מלאך ה' צבאות הוא, ואין מי שיוכל להעריך אפילו חלק מני אלף את הנשמה האצילית אשר שכנה בקרב גוף קדוש וטהור מקודש בעשר קדושות שבקודש. ואם להעריך את מעשיו הגדולות והנצורות ואת המסירת נפש שלו על כל היקר וקדוש לישראל סבא, אין לי מה להוסיף על כל המשתקף לקורא בעיון את תולדותיו וקורותיו אשר מכל קטע נובע מסי"נ ואהבת ישראל ורואים בחוש נונא דימא דאזיל ביבשתא. עלינו להתמיד לקרוא את שיתותיו הקדושות בלי הרף עד שיהיו שנונים בפנינו. להחיות את נפשנו מהאוצר הבלום מכל אבקת רוכל ומתוכם ילמוד כ"א לתקן מדותיו. כל חד לפום שיעורא דיליה. ולהתקשר לממלא מקומו אשר זכה לקבל ממנו מפה אל פה, ממשיך השושילתא קדישא ומפיץ תורת החסידות בדורנו הוד, כ"ק אדמו"ר שליט"א. להתאבק בעפר רגליו ולשתות בצמא את דבריו הק' היוצאים מבאר"מים חיים ונולדים מן לבנון ה"ה כ"ק אדמו"ר נ"ע ולמעלה בקודש, לטוב לנו כל הימים בגר"ר בנה ובבא. וזוה הנני שולח לכם העתק מכ' יקר מפז אשר טרם יצא לאור עולם והוא ספון אצלי זה

חמש שנים, אשר כ"ק אדמו"ר נ"ע שלח אלי בשנת תש"ט בתור מענה על הס' קונטרס השלחן אשר התכבדתי לשלוח לכ"ק נ"ע. וטוב תעשו אם תדפיסו אותו בבטאון חב"ד הי"ל על ידכם. וזלה"ק:

ב"ה, כ"ב אדר תש"ט ברוקלין.
 ידידי..... אברהם חיים שי' נאה שלום וברכה!
 נכון הגיעני ספרו "קונטרס השלחן". רשום אצלי אשר באחד מביקורי הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק וצוקללה"ה בשנת תרנ"ה בעת למדי אצל מלמדי החסיד הרשב"ץ נ"ע. הואיל לכבדני באחד הסיפורי קדש אשר הואיל כ"ק אביו אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש לספר לו מאחד הביקורים אשר ביקר הוד כ"ק אביו הרה"ק הצמח צדק בעת למדו בחור ויספר את אשר זכה לשמוע בצוותא עם הוד כ"ק דודו וחמיו אדמו"ר האמצעי מאת הוד כ"ק רבינו אדמו"ר הזקן. ההבדל בין דרכי הלימוד של חסיד למתנגד שניהם לומדים בעיון ושניהם מתפשים את הטעות ומייגעים עצמם לתקנו רק ההבדל ביניהם החסידים יודעים שהאמור בספר הוא טוב ואמת. והטעות הוא בעצמו ובדעתו, והמתנגד מוכיח כי ידועתו ופולסולו הוא האמת, והטעות הוא בהספר, וזהו יסוד סדר ברכת התורה, תחלה ברכת הבחירה בנשיא ואח"כ ברכת נתינת התורה ומצוה לנשמות ישראל, ואז בעזרתו ית' מוצאים את הטעות ומתקנים אותה.

השית' יחזק בריאותו.....
 ידיו הוד"ש מכבדו ומברכו בגשמיות וברוחניות
 יוסף יצחק

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

מבואר בפרדס דכל מי שאינו לומדה (חכמת הקבלה) הוי אפיקורס. ומבאר — במאמר — הפירוש — הגם שעדיין אינו אפיקורס, אם הוא חקרן בטבעו בודאי סופו להיות אפיקורוס, כי עפ"י חקירות הפילוסופים לא יתכן בשום אופן בריאת העולם והפרטי פרטים שבו, מאחדות הפשוטה, ואח"כ ההשגחה עליהם, ושלא יהי שום שינוי בעצמותו וכו', ויבוא סו"ס לידי דיעות של כפירה, כי רק על יסודות תורת הקבלה יש לתרץ את כל הנ"ל בהתאם לאמונתנו הק' וזהו כוונת הפרדס.

— כנראה הכוונה למש"כ בפרדס שער א' פ"ט. ושם איתא כופר. (חילוקם — ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג.) — אבל, נוסף על מה שבמאמר זה לא נחית להחילוקים דכופר, מין ואפיקורוס, הנה רבנו הזקן — וכן הנשיאים שלפניו ושלאחריו — אמר מאמריו „בל"א ולא בלה"ק" (אגרת הקדש סכ"ה, קמ"א, ע"א) — ולא תמיד כיוון המד עתיק הלשון בדקדוק בהעתקתו ללה"ק. — וה"ה בענינינו:

הגם שבתחלת הלימוד אין המתנגד באופן המבואר במכתב הנ"ל, אם רק בעל שכל תקיף הוא — סופו להיות כן, כי ידוע כלל התורה, אשר לא בשמים היא, וניתנה לבני אדם, ועל כאו"א להתייגע בה להבינה בשכלו. ומי שזכה להוראה — הרי אין לדיין אלא מה שענין שכלו רואות. וכידוע בענין דתנור של עכנאי (ב"מ נט, ב), קמיפלגי במתיבתא דרקיע (שם פו, ע"א), נצחוני בני ועוד.

ובמילא — מי שחננו השי"ת בשכל ושוקד, הוא בזה, כשנגש ללמוד תורה, והלימוד הוא ע"פ כללי התורה, וכללים הנ"ל בתוכם, הרי ההנחה והגישה שלו הן, אשר ניתן הדבר לרשותו הגמור רה, וכיון שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחו של כאו"א, עליו ללמוד כפי שכלו, ואיך שיביין — הרי ניתן הדבר לרשותו לפסוק. זאת אומרת, אשר ידיעתו ופולפולו הם האמת. ואם ימצא סתירה לזה בספר, הרי אין זה מחייב אותו, וע"פ הנ"ל. וידוע מרז"ל שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם לומר לך ירובעל בדורו כמשה בדורו כו' (ר"ה כה, ע"ב).

הננו מפרסמים בזה את מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א שכתב לאחד כתשובה על שאלתו בדבר תוכן מכתב חוד כ"ק אדמו"ר נבג"מ זי"ע, שנתפרסם ב„בטאון חב"ד", חוברת ד' עמוד 37. המערכת

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו שואל אודות מה שהוקשה לו במכתב כ"ק מר"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הנדפס בבטאון חב"ד. הייתי בספק אם בכלל לענות על המכתב, כיון שמלבד קושיא שיש לו על כ"ק מר"ח אדמו"ר — לא מצאתי במכתבו דבר אודות לימור דיו בתורת החסידות וגם לא בתורת הנגלה, והרי לא זהו דרך לימוד בחלק תורה, איזה שיהי להתחיל בקושיא. ורק לאחר שלומדים משך זמן במקצוע — התורה המתאים וכו' ורוכשים איזה ידיעות, הרי אז יש מקום להקשות קושיות, או — יותר נכון — לא קושיות, אלא ביאורי דברים, שאינם מובנים בהשקפה ראשונה. בכל זה, ברצוני להעמידו על החזקה חזקה לשורות, שבדאי אין כוונתו אלא לטובה.

שאלה:

במכתב כ"ק מר"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הנדפס בבטאון חב"ד חוברת רביעית בעמ' ל"ז, מבאר ההבדל בין דרכי לימוד של חסיד למתנגד, אשר שניהם לומדים בעיון ושניהם מחפשים את הטעות ומייגעים עצמם לתקנה, רק ההבדל ביניהם: החסידים יודעים שהאמור בספר הוא טוב ואמת, והטעות הוא בעצמו ובדעתו, והמתנגד מוכיח כי ידיעתו ופולפולו הוא האמת, והטעות הוא בהספר וכו'.

ותמה הוא על ביאור זה, כי איך אפשר לומר על גדולי המתנגדים שלימודם הי' באופן הנ"ל וכו'.

מענה:

בכדי להבין הנ"ל, יש להקדים תחלה ביאור ענין נזקב ופלאי יותר, והוא בספר הפרדס להרמ"ק, ומובא במאמר (כנראה לרבנו הזקן, בעל התניא והשו"ע). וז"ל במאמר: להבין...

השלים הכנתו הוא, ועל אחת כו"כ שהבנת הנשימה הכללית תבהיר את כל השכל באור שכל גדול.

עצם ידיעה זו משנה את הגישה גם בתחלת הלימוד, וכנ"ל במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר ברור לו שהאמור בספר הוא טוב ואמת, — כיון שנתפרסם בתוככי בני ישראל, ונתאשר ע"י כמה וכמה פרטים — הטעות הוא בעצמו ובדעתו — כיון שהוא אינו אלא פרט אחד, ושאר פרטים, שמוכרח הוא לבקש עזרתם כנ"ל, בודאי יעמיר דיהו על הטעות.

לא באתי בזה אלא בקוטב הענין, כי קשה לבאר באריכות בכתב, ובפרט שאינו כותב מרת הבנתו בגולה דתורה וגם כמה עסק ובאיזה אופן בלימוד פנימיות התורה, הנקראת אילנא דחיי דלית תמן לא קשיא מסטרא דרע ולא מחלוקת מרות הטומאה — וכמובא ברעיא מהימנא (זהר ח"ג קכד, ע"ב), ונתבאר בארוכה באגרת הקדש לרבנו הזקן סי' כ"ו.

וואת להעיר ולהאיר, אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו הנ"ל מדבר ע"ד איש שתוארו מתנגד, ולא עולמ'שער וכיר"ב, אשר גם זה בדיק הוא, וגם זה מסייע בהבנת תוכן מכתבו, כמוכן. וכמו שבקבלה הכללית של כללות התורה ע"י כלל ישראל — מוכרחת היתה הקדמת נעשה לנשמע, שאז דוקא תומת ישרים תנחם, ולולא זאת הרי ע"ז נאמר וסלף בוגדים ידם, כביאור רז"ל (שבת פח, ע"ב), הרי מעין זה הוא גם בקבלת כל חלק וחלק שבפרדס התורה, שההתחלה צ"ל הקדמת נעשה לנשמע, ורק אז מקבלים חלק זה ותומת ישרים תנחם.

בברכה

(החתימה)

אחד החילוקים העיקריים אשר בין חסיד למתנגד הוא — יסוד השקפת עולמו של החסיד הוא אשר נשמחו (וכן נשמות חביריו), ניצוץ וענף הוא מנשמה יותר כללית, היא נשמת האדמו"ר שלו. וכתוצאה מזה, הרי הן בענינים גשמיים והן בענינים רוחניים, יש ביניהם קשר חזק. והנעשה באחד, הרי זה קשור במדה חשובה עם השני, וכנ"ל — אם בענינים גשמיים אם בענינים רוחניים, אשר גם לימוד התורה וקיום המצוות בכלל זה, כמובן.

— ובוה מובן פתגם הידוע דנשיאי החסידות: וצדיק באמונתו יחי' אל תקרי יחי' אלא יחי', אשר מחי' הוא הצדיק ע"י אמונתו ועבודתו נפשות אלו השיכים אליו והקשורים אליו. —

מזה מובן ג"כ, שאין נשמה פרטית הפוסק אחרון גם בהבנתו בתורה, כיון שאין הוא אלא פרט מהכלל. וישנם עוד כמה פרטים שיכולים להבהיר את אופן הבנתה של נשמה פרטית זו, ועאכו"כ שהנשמה כללית יכולה להבינה ולהאירה בתוספות שכל — שאז גם הנשמה פרטית עצמה תבין בשכלה בטוב יותר ובעומק יותר.

וכמו שבהבנת פרטים נוספים בסוגיא נתוסף גם בהבנת הפרטים האחרים של הסוגיא, הנה, כמו שהוא בהשכל כן הוא גם בהמשכיל, כשית' וספו עוד פרטים משכילים — יתוסף גם בהבנת פרטים משכילים אחרים.

ידיעה זו גופא, אשר אף שמחובתו לייגע א"ע בלימוד התורה ובקיום המצוות, ואין הוא יוצא ידי חובתו, בזה שנשמה אחרת פרטית, או אפילו נשמה כללית, עוסקת בהנ"ל, כי ה"ה מצוה עליה, הנה ביחד עם זה, ואע"פ שניתנה התורה לבני אדם, הוא עצמו אינו אלא פרט אחד והבנתו אינה אלא הבנה של פרט אחד של המשכיל, ובמילא עלולה לטעות ושאר הפרטים ביכולתם לתקן ול-

כתיב מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים יחננו. יש לך אנשים שהם גדולי השם בחכמתם או בעשרם, אבל מתן אדם, כשהאדם נותן את האדם שלו באיזה התעסקות בהחזקת הדת, הנה לא זו בלבד כי ירחיב לו, אלא עוד זאת כי לפני גדולים יחננו.

***

ראשית ההכנה להתעסקות בשכלים עיוניים ובשכל אלקי בפרט, הוא א) יגיעת בשור להסיר הטוב טעם מעניני עולם, ב) יגיעת נפש לעורר הטוב טעם במושכלות בכלל ובעניני אלקות בפרט.

לקט תשובות

1. אחד מהשלוחים באה"ק כתב אל הרבי בכינוס השלוחים בשנת תנש"א: לאור דברי הרבי אודות "שנה שמלך המשיח נגלה בו" והכרזת "ענוים הגיע זמן גאולתכם" שזוהי הכרזתו של מלך המשיח (ע"פ דברי המדרש בילקוט שמעוני), שואל אני, האם אני יכול לפרסם שהרבי מליובאוויטש הוא מלך המשיח? על זה ענה לו הרבי בכתב: "כמבואר בארוכה לפי ערך בהתוועדות דש"ק זו. אזכיר עה"צ". [באותה התוועדות (ש"פ תולדות תנש"א) נאמר שיש לדבר אודות משיח עם עצמו ועם אחרים, בדברים היוצאים מן הלב, וכשידברו בדברים היוצאים מן הלב אז נכנסים אל הלב ופועלים פעולתם].

2. הרה"ח ר' דוד נחשון שי' הודיע להרבי על דבר התוועדות בש"ק בכפר חב"ד, בקשר לזה שהרבי הוא מלך המשיח, וקיבל תשובת הרבי בכתב בחודש סיון תנש"א "וזהא פעולה נמשכת ובהוספה. הזמ"ג. אזכיר עה"צ".

3. אחד מהשלוחים בעיר שיקאגו כתב לרבי: "תלמידי ותלמידות ה'חדר' בעיר שיקאגו קאכן זיך בענין משיח, ובעה"ב בעיר מדברים - אז אין ליובאוויטש קאכט מען זיך וועגען משיח, און אז דער ליובאוויטשער רבי איז משיח, ורואים במוחש כשמדברים בנעימות ודברים היוצאים מן הלב מתקבלים הדברים, וכבר הגיע הזמן שיענה הקב"ה לבקשת עם ישראל שיתגלה מלכנו משיחנו בקרוב ממ"ש". בער"ח אדר א' תשנ"ב בא המענה: "שימשיך בבשר'ט אזכיר עה"צ".

4. כסלו תשנ"ג, אחד מחברי המזכירות נכנס לרבי ושאל בשם כמה מראשי השלוחים:

"היות והשלוחים מתעסקים בלהט בפירסום הענין דהגיע זמן גאולתכם וכי' (כל הזמן עודד כ"ק אדמו"ר מה"מ בחזוקה בראשו הק'), וכעת ישנם שרוצים לחדש פירסום ה"יחי", שישנו חיוב שצריך לפרסם שהרבי הוא מלך המשיח (כאן הפסיק הרבי לעודד בראשו הק').

המשך המזכיר: האם הפירוש (הפסק של העידוד) ש"הרבי אינו מרוצה מהענין"?
-הרבי ענה בשלילה.

המזכיר: האם פירוש הדבר (של הפסק העידוד) שהרבי אינו רוצה לענות על כך?
-הרבי ענה בחיוב.

המזכיר: האם הרבי רוצה לענות ע"כ בהזדמנות אחרת?
-תשובת הרבי היתה שלילית.

בסיום השיחה שאל המזכיר פעם נוספת, והרבי שוב לא הגיב.
המזכיר: האם יש למסור משהו לשלוחים בנושא זה?
-הרבי ענה בשלילה.

[מתשובה זו הבינו השלוחים שהרבי אמנם אינו רוצה שיבוא העניין מצידו, אך אינו שולל זאת כלל].

5. שבט תשנ"ג, הרה"ח ר' הלל שי' פעוונער - רבה של קהילת חב"ד בפאריז - שאל את כ"ק אדמו"ר מה"מ בנוגע לעריכת "קאנפירענץ" בעניני משיח, במוצש"ק פ' בא בב"ס "סיני". הוא הודיע גם על נושאי הכינוס: א. "הגיע זמן גאולתכם" ב.

"היכינו לביאת המשיח" ג. "יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד". נושא זה הדגיש במיוחד, וכתב שזה יודגש בוועידה, וביקש הסכמה וברכה. כ"ק אדמו"ר מה"מ אישר את כל הנ"ל.

המזכיר שב והדגיש את הענין השלישי, והזכיר שאותו ידגישו במיוחד, וכ"ק אדמו"ר מה"מ הניד שוב את ראשו להסכמה וברכה.

6. אלול תשנ"ג, אחד מחברי המזכירות הודיע על ספר "בשורת הגאולה" שיצא לאור, ואמר: "כתוב כאן על הרבי מלך המשיח, מאכט ניט אויס" ?

ע"כ הניד כ"ק אדמו"ר מה"מ בראשו הק' לשלילה.

- שוב: "זוהי הפעם הראשונה שבספר של קה"ת כתוב באופן רשמי שהרבי נק' מלך המשיח, ארט ניט" ?

-הרבי הניד שוב בראשו הק' לשלילה.

- "אז אפשר להמשיך ולכתוב כך" ?

הניד הרבי בראשו הק' - לחיוב.

***

משיחת ב' ניסן תשמ"ח

ב' ניסן - יום ההסתלקות-הילולא דכ"ק אדמו"ר מהורש"ב, ויום התחלת הנשיאות דכ"ק מר"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר, יום זה (ב' ניסן) הוא יום מיוחד בחיי הנשיא, ויום מיוחד בענין הנשיאות - התחלת הנשיאות של נשיא דורנו, הכוללת את כל המשך הנשיאות עד ביאת גואל צדק.

.. אודות נשיא ומלך - פוסק הרמב"ם שהוא "לב כל קהל ישראל". והרי ענינו של הלב הוא - שבו משכן "הדם הוא הנפש" המחיי את כל הגוף .. ועד"ז בנשיא ומלך, "לב כל קהל ישראל" - "אשר יוציאם ואשר יביאם", שעל ידו נעשה (גם) המשכת חיות לבני. ובבוא יום התחלת הנשיאות (ב' ניסן) מידי שנה בשנה, ניתוסף עוד יותר בענין ה"לב", היינו, הוספה בענין החיים.

.. האמור לעיל (הוספה בענין החיים), מודגש ביותר בב' ניסן דשנה זו - ס"ח שנה (פר"ת - תשמ"ח) לנשיאות כ"ק מר"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ס"ח בגימטריא "חיים".

.. ויש להוסיף בכהנ"ל - בעומק יותר .. הקירוב שבין המלך להעם הוא לא רק ביחס להמשכת החיות דכל העם, שמקבלים חיותם מהמלך, אלא גם לאיך גיסא - שמציאותו של המלך תלוי בהעם, "אין מלך בלא עם" .. וכמודגש גם בהכתרת המלך - שהעם מכריזים "יחי המלך" (כפי שמצינו גם במלכות בית דוד), שבזה מודגש גם שפעולת העם היא בחיי המלך, חיים של מלך.

עפ"ז מובן גם בנדו"ד - "חיים" שנה לנשיאותו של נשיא דורנו : נוסף על האמור לעיל ע"ד ההוספה בענין החיים (מידי שנה בשנה, ועאכ"כ בשנה זו שסימנה "חיים") לכל אנשי הדור ע"י נשיא הדור - הרי, גם אנשי הדור פועלים הוספה בענין החיים